

Seborga en Prunetti: noot van de vertaler

Dennis Smit

Het idee om in deze rubriek een fragment uit *Gli innocenti* van Guido Seborga naast een fragment uit *Amianto. Una storia operaia* van Alberto Prunetti te plaatsen, is afkomstig van de in Nederland woonachtige Ligurische auteur Marino Magliani, die voor de vereniging Dante Alighieri de cursus ‘Scrittori contemporanei e i loro maestri’ heeft opgezet, waarin hij het werk van een hedendaagse schrijver vergelijkt met dat van een overleden auteur aan wie de eerste schatplichtig is.

Uit *Gli innocenti* is het begin gekozen, omdat het meteen de toon zet. We maken kennis met vermoeide, soms zelfs verminkte arbeiders in een treurigstemmende omgeving: fabrieken als grotten langs een ‘costa brulla, severa’ met ‘casoni grigi e tristi’ waar het daglicht goed verstopt is. Versleten blauwe kielen en een glimp van de hemel zorgen nog voor een beetje kleur. Ondanks de harde omstandigheden is Matteo vergroeid met zijn werk en vervult het hem met trots; op het arbeidsethos van zijn collega’s en hem is niets aan te merken. Meteen wordt een van de bedreigingen van hun bestaan aangestipt: het Schumanplan, de voorbode van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal.

Seborga bedient zich in overeenstemming met het milieu waarin het boek zich afspeelt van een alledaags, beschrijvend taalgebruik zonder franje. Het taalgebruik leverde over het algemeen geen al te grote vertaalproblemen op; wel vroeg ik me af wat een ‘rigòla di ghisa liquida’ is. Andrea Tullio Canobbio noemt het in zijn conceptartikel *La lingua nei romanzi di Seborga*¹ een sectorale, regionale term met de betekenis ‘canale di colaggio’, waardoor ik ben uitgekomen op de vertaling ‘gietkanaal’. De uitweiding over de ligging van Savona en de bebouwing langs de kust nodigde uit tot een zoektocht naar oude ansichten en foto’s op internet.

Uit *Amianto* is hier de ‘grande finale’ vertaald, een sleutelscène waarin de aan kanker overleden arbeider Renato - gemodelleerd naar Prunetti’s vader - samen met collega’s en Hollywoodacteur Steve McQueen op het filmdoek verschijnt om het heft postuum in eigen hand te nemen. Hier kunnen ze helden zijn, ongeschonden en in de kracht van hun leven. Daarbij blijkt dat het lot niemand ontziet: filmster McQueen, ooit arbeider, is net als Renato ten prooi gevallen aan asbest, alle luister van de filmwereld ten spijt. Net als bij Seborga wordt beschreven hoe het zware werk tot fysiek verval heeft geleid en ook hier is blauw (van de ogen en de overalls) de enige kleur die eruit springt tussen de grauwigheid. Prunetti illustreert de harde werkelijkheid met een reeks pasfoto’s van zijn vader door de jaren heen: de eens zo krachtig ogende jongeman ziet er na 35 jaar uitgeput en getekend uit, zijn mondhoeken hangen omlaag.

¹A.T. Canobbio, *La lingua nei romanzi di Seborga*, Academia.edu, http://www.academia.edu/3750174/La_lingua_nei_romanzi_di_Seborga (29-06-2015).

Tijdens het vertalen vroeg ik me af waaruit het werk van de *catafalicatori* bestond die worden opgevoerd in de arbeidersstoet. Wat heeft asbest te maken met katafalken, verhogingen voor doodskisten? Google kwam op één treffer: het citaat uit het gekozen fragment. Prunetti liet weten dat het een drukfout betrof: het waren *calafatori*, breeuwers. Bij de verwijzingen naar films heb ik steeds gekozen voor de in Nederland bekende titel. In één geval zou daardoor een speelse verwijzing verloren gaan: ‘non accetteranno rimborsi. Neanche *Un dollaro d'onore*’. Die laatste film is in Nederland uitgebracht als *Rio Bravo*. Mijn keuze kwam uiteindelijk uit op ‘Zelfs geen dollar voor de eer, zoals in *Rio Bravo*’.

Het taalgebruik van de ik-verteller is staccato en beeldend en past bij het visioen dat hij ervaart in de bioscoopzaal. Typisch zijn zinnestelsels met geconcentreerde taal, zoals ‘Un ultimo stacco nella bobina’ (‘Een laatste overgang in de spoel’), ‘Fotogrammi serrati come bulloni stretti’ (‘Beelden beklemmend als strak aangedraaide bouten’) en ‘Gli stacchi di montaggio si fanno più serrati’ (‘De overgangen volgen elkaar steeds sneller op’). Ik heb geprobeerd het associatieve karakter en de vaart van het origineel, die onder meer tot uiting komen in opsommingen en de afwisseling van lange en korte zinnen, in de Nederlandse vertaling te behouden.

Dennis Smit rondde in 2010 zijn master Italiaanse taal en cultuur af aan de Universiteit Utrecht en is sinds 2011 secretaris van het Regieorgaan Geesteswetenschappen. Hij is bovendien actief als freelance vertaler, met name voor het Europees Parlement, en als docent Italiaans. Hij is algemeen bestuurslid van de Utrechtse afdeling van de Società Dante Alighieri.

Othellodreef 55
3561 GT Utrecht
dennissmit84@gmail.com